

Sygn. akt I C 88/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 czerwca 2014 roku

Sąd Okręgowy w Elblągu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Dorota Zientara

Protokolant: sekr. sądowy Bogumiła Biniewicz

po rozpoznaniu w dniu 12 czerwca 2014 r. w Elblągu

na rozprawie

sprawy z powództwa P. K.

przeciwko Skarbowi Państwa - Aresztowi Śledczemu w D.

o zapłatę

1. oddała powództwo;
2. nie obciąża powoda kosztami procesu.

Sygn. IC 88/13

UZASADNIENIE

Powód P. K. domagał się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa - Aresztu Śledczego w D. kwoty 250.000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie przez pozwanego jego dóbr osobistych, a także kwoty 30.000 zł na rzecz (...) nr (...) w G..

Uzasadniając żądanie podniósł, że pozwany nie zapewnił mu minimalnych warunków bytowych w okresie osadzenia. Powierzchnie cel mieszkalnych nie spełniały standardu 3m² przestrzeni przypadającej na jednego osadzonego. Cele mieszkalne, w jakich przebywał, były wyposażone w kąpiki sanitarne oddzielone od reszty celi w sposób powodujący znaczny dyskomfort w załatwianiu potrzeb fizjologicznych oraz generujący nieprzyjemne zapachy. Pomieszczenia były źle wentylowane, przez co na ścianach pojawiał się grzyb. Powód twierdził nadto, że występowały braki w sprzęcie kwaterunkowym, wskazywał na niedostateczną ilość stolików, a także problemy z otwarciem okna na całą szerokość z powodu wąsko ustawionych łóżek. Skarżył się, że jedna ciepła kąpiel w tygodniu to za mało, powinna być ona możliwa codziennie. Zarzucił nadto, iż osoby należące do tzw. subkultury więziennej, były faworyzowane.

W odpowiedzi na pozew, pozwany Skarb Państwa – Areszt Śledczy w D., zastępowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa, wniósł o oddalenie powództwa oraz zasądzenie na jego rzecz od powoda kosztów procesu według norm prawem przepisanych.

W uzasadnieniu swego stanowiska podał, iż okoliczności faktyczne wskazują na oczywistą bezzasadność powództwa wytoczonego przez P. K..

Przyznano, że w pozwanej jednostce penitencjarnej powód przebywał od dnia 23 kwietnia 2010 r. do 21 grudnia 2010 r. W czasie niemal całego pobytu miał zapewnione 3m² powierzchni celi mieszkalnej, z wyjątkiem krótkiego okresu od 23 kwietnia 2010 r. do 7 maja 2010 r., kiedy to na podstawie decyzji Dyrektora, wydanej w oparciu o art. 110 § 2 b pkt 7 k.k.w. został umieszczony w warunkach przeludnienia.

Odnosząc się do warunków bytowych, związanych z umeblowaniem i wentylacją cel, usytuowaniem kąpoków sanitarnych pozwany podał, iż w pełni odpowiadały ówczesnie obowiązującym przepisom prawnym. Wyposażenie cel było w dobrym stanie, znajdowała się w nich odpowiednia ilość sprzętu kwaterunkowego, a kąpiki sanitarne były wydzielone w sposób zapewniający pełną intymność. Wszystkie pomieszczenia miały zapewniony dostęp do świeżego powietrza poprzez okna i wentylację grawitacyjną.

Ustosunkowując się do zarzutu niewystarczającego dostępu do łaźni, pozwany powołał się na treść przepisów Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno - porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania (Dz. U. nr 152, poz. 1494), wskazując, iż przez zapewnienie prawa do cotygodniowej, ciepłej kąpieli oraz nieprzerwanego dostępu do zimnej, bieżącej wody, w sposób wystarczający zagwarantowano powodowi możliwość zachowania odpowiedniej higieny.

Pozwany podniósł nadto, iż wszyscy osadzeni w Areszcie Śledczym w D. są traktowani w taki sam sposób. Przynależność do subkultury przestępczej nie jest faworyzowana. Pozwany zakwestionował, by zostały spełnione przesłanki dla uwzględnienia roszczenia o zadośćuczynienie przewidziane w art. 448 k.c. Powód nie udowodnił żadnych konkretnych faktów, na które się powołuje. Działaniom pozwanego wobec powoda nie można przypisać bezprawności. Powód był traktowany w sposób godny, z poszanowaniem przysługujących mu praw.

Sąd ustalił, co następuje:

W dniu 23 kwietnia 2010 r. powód P. K. został osadzony w Areszcie Śledczym w D. w związku z zastosowaniem wobec niego środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania. W pozwanej jednostce przebywał do 21 grudnia 2010 r. W tym czasie osadzony był w następujących celach:

- celi nr (...)o powierzchni 6,60 m²,
- celi nr (...)o powierzchni 6,59 m²,
- celi nr (...) o powierzchni 6,66 m²,
- celi nr (...)o powierzchni 6,45 m², -
- celi nr (...) o powierzchni 6,54 m²,
- celi nr (...)o powierzchni 6,25 m²,
- celi nr (...) o powierzchni 12,58 m²,
- celi nr (...) o powierzchni 15,14m².

W okresie od 23 kwietnia 2010 r. do 7 maja 2010 r., na podstawie decyzji Dyrektora Aresztu Śledczego w D., wydanej w oparciu o art. 110 § 2 b pkt 7 k.k.w., powód osadzony został w celi mieszkalnej, której powierzchnia przypadająca na osadzonego wynosiła poniżej 3m², nie mniej jednak niż 2 m². W uzasadnieniu decyzji wskazano na brak wolnych miejsc w celach mieszkalnych, umożliwiających osadzenie powoda z zachowaniem przysługujących mu

3m² powierzchni celi. Powód decyzji tej nie zaskarżył. Okres pobytu powoda w warunkach nie zapewniających mu normy 3 m² powierzchni nie przekroczył łącznie 14 dni.

/dowody: notatka służbowa z 29 listopada 2012 k. 26; decyzja Dyrektora Aresztu Śledczego k. 27/

Cele mieszkalne Aresztu Śledczego w D. podzielone są na część mieszkalną oraz kącik sanitarny. Wydzielenie części celi mieszkalnej od służącej celom sanitarnym wykonane jest z płyt wiórowych, a wejście osłonięte kotarą płócienną. Każda z cel mieszkalnych wyposażona jest w niezbędny sprzęt kwaterunkowy, odpowiadający liczbie osadzonych w celi, w postaci: łóżek, stołów, szafek do przechowywania żywności oraz taboretów. Liczba oraz rozmiar stołów uzależniony jest od wielkości celi. Każda cela ma dostęp do świeżego powietrza poprzez znajdujące się w niej okna i wentylację grawitacyjną, która podlega corocznej kontroli. Remonty cel przeprowadzane są w miarę zaistniałych potrzeb, według opracowywanego harmonogramu prac remontowych na rok przyszły. Osadzeni korzystają cotygodniowo z ciepłej kąpieli. Nadto w każdej z cel mieszkalnych zapewniony jest nieprzerwany dostęp do bieżącej, zimnej wody. Funkcjonariusze pozwanej nie faworyzowali osób deklarujących przynależność do subkultury więziennej.

/dowody: notatka służbowa z 21 listopada 2012 k. 28; zarządzenie dyrektora Aresztu Śledczego z 2 lutego 2010 r. k. 33; zeznania świadka J. S. k.124; zeznania powoda k. 138; częściowe zeznania świadka R. G. k. 124; częściowe zeznania świadka S. Ś. k. 160; częściowe zeznania świadka I. B. k. 237; harmonogram prac remontowych z 29 listopada 2009 r. k. 31/

W czasie pobytu w pozwanej jednostce penitencjarnej powód nie składał żadnych skarg na warunki bytowo- socjalne do administracji aresztu.

/notatka wyjaśniająca z 29 listopada 2012 r. k. 35, zeznania świadka I. B. k.237/

Kontrole przewodów kominowych przeprowadzone 20 listopada 2009 r. i 25 października 2010 r. wykazały, iż przewody wentylacyjne są sprawne i nadają się do użytku.

/dowody: protokoły z okresowej kontroli przewodów kominowych z 2009 i 2010 r. k. 29 i 30/

W dniu 21 grudnia 2010 r. powód został przetransportowany do Zakładu Karnego w P. w związku z toczącym się przeciwko niemu postępowaniem karnym, prowadzonym przez Sąd Okręgowy w Płocku.

Sąd zważył, co następuje:

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o zgromadzony w toku niniejszego postępowania materiał dowodowy w postaci dokumentów oraz zeznań świadków. Wiarygodność dokumentów znajdujących się w aktach niniejszej sprawy nie budziła jakichkolwiek wątpliwości, nie była także kwestionowana przez żadną ze stron, dlatego też stanowiły one dowody na okoliczności w nich stwierdzone. Osobowe źródła dowodowe w postaci zeznań świadków R. G., S. Ś. i I. B. uznano za wiarygodne jedynie w tym zakresie, w jakim nie były one sprzeczne z pozostałym materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie.

Sąd zasadniczo obdarzył walorem wiarygodności zeznania wymienionych świadków w zakresie, który dotyczył trudnych warunków bytowych występujących w poszczególnych celach mieszkalnych. Niewątpliwie przyjąć należy, że stan cel mieszkalnych w Areszcie Śledczym w D. nie jest idealny. Niemniej w ocenie Sądu nie odbiega on od norm prawem przewidzianych. Wniosek o dokonanie oględzin cel w 3 lata po opuszczeniu jednostki przez powoda nie mógł zostać uwzględniony. Realizacja takiego wniosku nie pozwoliłaby na odtworzenie warunków, w jakich rzeczywiście przebywał powód.

Materialno -prawnych podstaw roszczenia powoda należy upatrywać w treści art. 23 k.c. i art. 24 k.c. w myśl których każdej osobie fizycznej służy ochrona jej dóbr osobistych. Naruszenia dobra osobistego, rozumianego jako prawo podmiotowe osoby fizycznej, dopuszcza się każdy, kto w takie dobro chronione konkretną normą prawa lub zasadami współżycia społecznego godzi w sposób bezprawny. Z przepisu art. 24 k.c. wynika ponadto

domniemanie bezprawności, a zatem na pokrzywdzonym ciąży jedynie obowiązek wykazania naruszenia bądź zagrożenia konkretnego dobra osobistego, zaś sprawca aby uwolnić się od odpowiedzialności musi wykazać okoliczności wyłączające bezprawność swojego zachowania. W razie zagrożenia dobra osobistego pokrzywdzony może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W wypadku dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Może również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny, natomiast, jeżeli skutek naruszenia dobra osobistego została mu wyrządzona szkoda majątkowa, może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych. Podstawę żądania przyznania powodowi odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę albo zasądzenia odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny stanowi przepis art. 448 k.c. Do dóbr osobistych, które pozostają pod ochroną prawa cywilnego niewątpliwie należy godność, na naruszenie której powoływał się powód.

W ocenie Sądu żadna z przesłanek warunkujących udzielenie ochrony prawnej na podstawie art. 23 k.c. i art. 24 k.c. nie została w niniejszej sprawie spełniona. Działanie pozwanego nie może być uznane za naruszające dobra osobiste powoda, nie może być również kwalifikowane jako bezprawne, co uzasadniałoby zasądzenie żądanej sumy pieniężnej na podstawie art. 448 k.c. Innymi słowy, wbrew twierdzeniom powoda, działania administracji Aresztu Śledczego w D. związane z wykonaniem zastosowanego wobec niego środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania były zgodne z obowiązującymi w tym zakresie procedurami. Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, że nie doszło do uszczerbku w zakresie sytuacji osobistej powoda dalej idącego, niż wynikający z niezbędnych ograniczeń swobody i komfortu życia osoby, wobec której zastosowano izolacyjny środek zapobiegawczy bądź orzeczono karę pozbawienia wolności.

Odnosząc się do kwestii osadzenia powoda w przeludnionych celach, niedostatecznie wyposażonych w sprzęt kwaterunkowy, zauważyć należy, że powód nie wykazał należyście tej okoliczności, bowiem samo twierdzenie nie jest dowodem, a zgodnie z treścią art. 232 k.p.c. strony obowiązane są wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Powód nie sprostął ciężarowi dowodowemu z art. 6 k.c.; powołani na jego wniosek świadkowie, zeznający na okoliczność standardu wyposażenia cel, nie potwierdzili zarzutów powoda. Warto podkreślić, że był to jedyny materiał dowodowy, który został przedstawiony przez stronę powodową na poparcie swoich twierdzeń.

W ocenie Sądu należało odmówić waloru wiarygodności zeznaniom I. B. w zakresie dotyczącym rzekomego, permanentnego przeludnienia cel mieszkalnych, bowiem pozostawały one w sprzeczności z powołanym wyżej dowodem w postaci pisma pozwanego z dnia 29 listopada 2012 r. Również świadkowie S. Ś. i R. G. nie wskazywali na niezachowanie przez pozwanego norm powierzchniowych.

Z przedłożonego dokumentu wynika, że powód jedynie w okresie od 23 kwietnia 2010 r. do 7 maja 2010 r. na podstawie decyzji Dyrektora Aresztu Śledczego w D. przebywał w celi mieszkalnej, której powierzchnia przypadająca na osadzonego wynosiła poniżej 3m², co było konsekwencją braku wolnych miejsc. Decyzja Dyrektora była zgodna z obowiązującym prawem. Podkreślić w tym miejscu należy, że powód osadzony został jako tymczasowo aresztowany, wykonanie tego rodzaju środka zapobiegawczego następuje niezwłocznie, a zatem brak miejsc w jednostce penitencjarnej nie uzasadnia wstrzymania jego stosowania. W konsekwencji, zeznania wskazanego wyżej świadka można by uznać za wiarygodne jedynie wówczas, gdyby osadzony był z powodem w okresie od 23 kwietnia do 7 maja 2010 r.

W pozostałym okresie pobytu powoda w Areszcie Śledczym normy powierzchniowe były zachowane. Zdaniem Sądu powód, mimo spoczywającego na nim ciężaru dowodowego, nie zdołał skutecznie zaprzeczyć prawdziwości przedłożonego przez stronę pozwaną dokumentu. Sam bowiem fakt, że jeden ze współosadzonych zeznał, iż w jego ocenie pozwany nie zachowywał norm powierzchniowych, nie może stanowić skutecznego przeciwdowodu, który zdołałby podważyć prawdziwość dokumentu prywatnego (art. 253 k.p.c.).

Odnosząc się do kwestii złego stanu technicznego cel mieszkalnych zauważyć należy, że brak jest podstaw do automatycznego przełożenia niewątpliwie trudnych warunków mieszkalnych panujących w celach pozwanej jednostki penitencjarnej na doznane przez powoda cierpienia. Z przedłożonych przez pozwanego dokumentów, m.in. protokołu z okresowej kontroli przewodów kominowych wynika, że pozwana jednostka spełnia wymagania do wykonywania kar pozbawienia wolności oraz stosowania izolacyjnych środków zapobiegawczych. W ocenie Sądu uznać należało, że wymieniane przez powoda niedogodności, które z pewnością towarzyszyły mu w związku z wykonywaniem izolacyjnego środka zapobiegawczego, nie świadczyły jednak o niezapewnieniu elementarnych warunków egzystencji, nie były zatem dolegliwościami czy cierpieniami ponad te, które nierozzerwalnie związane są z osadzeniem w jednostce penitencjarnej.

Nie bez znaczenia jest również inna okoliczność, a mianowicie fakt, że powód w trakcie przebywania w Areszcie Śledczym w D. nie złożył ani jednej skargi do administracji tej jednostki penitencjarnej obejmującej zarzuty, które podnosi w pozwie. Zdaniem Sądu, gdyby rzeczywiście warunki osadzenia były tak drastyczne i dolegliwe dla niego, jak wskazuje to w chwili obecnej, to zgłaszałby administracji stosowne wnioski w tym przedmiocie, domagając się poprawy warunków socjalno-bytowych. Niemniej brak jakichkolwiek dowodów, które potwierdziłyby, że powód podjął takie działania.

Reasumując powyższe rozważania uznać należało, że wbrew twierdzeniom powoda, warunki panujące w celach, w których przebywał, nie budziły zastrzeżeń. Sam fakt, iż cele w Areszcie Śledczym w D. nie spełniają wymogów estetycznych, jakich oczekiwaliby osadzony, nie może być uznany za przejaw naruszenia jego dóbr osobistych. Zasada racjonalnego dysponowania środkami publicznymi wymaga, ażeby zarówno sprzęt, jak i inne wyposażenie cel było wykorzystywane tak długo, jak długo nadaje się ono do eksploatacji.

Odnosząc się do zarzutu niezapewnienia powodowi odpowiednich warunków do utrzymania higieny zauważyć należy, że tymczasowo aresztowanemu przysługuje minimum jedna ciepła kąpiel tygodniowo, zgodnie z § 3 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno - porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania (Dz. U. Nr 152, poz. 1949). Natomiast w każdej z cel mieszkalnych zapewniony jest nieprzerwany dostęp do bieżącej, zimnej wody, co potwierdził sam powód oraz powołani świadkowie. W ocenie Sądu, dostęp do bieżącej wody wraz z cotygodniową kąpielą, uzupełniany przez możliwość posiadania własnych urządzeń do podgrzewania wody, w sposób wystarczający zapewnia zachowanie odpowiedniej higieny skazanych. Biorąc pod uwagę powyższe, warunków sanitarnych panujących w celach mieszkalnych w Areszcie Śledczym w D. nie można uznać za naruszające podstawowe standardy przewidziane w kodeksie karnym wykonawczym, w ustawach szczególnych, czy w aktach wykonawczych.

Zdaniem Sądu, oceny warunków izolacji więziennej, w której przebywa powód, nie można dokonywać w oderwaniu od realiów występujących w Polsce, np. fatalnej sytuacji bytowej osób przebywających w lokalach socjalnych, szpitalach, domach dziecka, czy placówkach oświatowych. Podkreślić należy, że osadzonym w jednostkach penitencjarnych zapewnia się jedynie podstawowe warunki bytowe: odpowiednią dietę, zakwaterowanie, warunki sanitarne, pomoc medyczną. Tymczasem nierzadko warunków takich nie są w stanie zapewnić sobie osoby, które nie weszły w konflikt z prawem, a ich sytuacja jest wynikiem wielu czynników- niekoniecznie od nich zależnych.

Sąd orzekający w całości podziela stanowisko Sądu Najwyższego (sygn. akt IV CSK 449/10), iż o naruszeniu dobra osobistego w postaci uchybienia godności osadzonego w zakładzie karnym nie można mówić w przypadku pewnych uciążliwości lub niedogodności, związanych z samym pobytem w takim zakładzie, polegających np. na niższej od oczekiwanej jakości warunków sanitarnych. Nie powinno się bowiem oczekiwać warunków podobnych do domowych, które dla wielu ludzi bywają bardzo trudne, a nie wynikają z odbywania żadnej kary. Godność skazanego, przebywającego w zakładzie karnym nie jest naruszona, jeśli odpowiada uznanym normom poszanowania człowieczeństwa.

Nie zasługiwał na uwzględnienie zarzut podniesiony powoda, z którego miało wynikać, iż jednym z przejawów naruszenia jego godności było faworyzowanie przez funkcjonariuszy Aresztu Śledczego subkultury więziennej, tzw.

„grypsujących”. Okoliczność ta nie została udowodniona przez powoda. Faworyzowaniu grypsujących zaprzeczyli świadkowie I. B., S. Ś. i J. S..

Funkcjonariusze Aresztu Śledczego dopuszczając się faworyzowania „grypsujących” , zaprzeczaliby założeniom systemu penitencjarnego. Wręcz przeciwnie, członków subkultury więziennej należy poddać wnikliwszej obserwacji i surowszemu traktowaniu, niż osoby spoza tej grupy, przez każdą jednostkę penitencjarną.

Skoro działanie pozwanego nie naruszyło dóbr osobistych powoda, nie było też działaniem bezprawnym, to powód nie może skutecznie poszukiwać ochrony przewidzianej w art. 23 i 24 k.c. a także żądać zasądzenia odpowiedniej sumy pieniężnej tytułem zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. – w konsekwencji powództwo w całości oddalono.

Na marginesie zatem jedynie zauważyć należy, że nawet gdyby przyjąć, że doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda, to rozważyć należałoby, czy powód w ogóle może domagać się ochrony prawnej, skoro sam postępuje sprzecznie z zasadami współżycia społecznego. Wymaga szacunku dla własnych dóbr osobistych, a tymczasem sam nie dba o zachowanie tych dóbr w przypadku innych osób. Takie postępowanie może uzasadniać odmowę udzielenia poszkodowanemu ochrony prawnej na podstawie art. 5 k.c. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 29 grudnia 1993 r. I ACr 604/93). Zwrócić uwagę należy także na wysokość żądanej kwoty tytułem zadośćuczynienia; kwota ta pozostaje w całkowitym oderwaniu od realiów społeczno-gospodarczych występujących w Polsce. Zasądzenie zadośćuczynienia na rzecz powoda, w ocenie Sądu, pozostawałoby w sprzeczności z powszechnym poczuciem sprawiedliwości, od czego nie można abstrahować przy rozstrzyganiu tego rodzaju sporów.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c., uwzględniając przy tym trudną sytuację finansową powoda, który nie posiada żadnych źródeł dochodu, nadto nadal przebywa w jednostce penitencjarniej.